

Barn med samisk tilhørighet

Når det ikke er mulig at samiske barn kan komme i et fosterhjem med samme kultur som dem selv, er det vesentlig at de voksne sørger for at barnet får vokse opp med sin kultur og språk.

Etnisk identitet er en viktig del av en persons identitet. Som kjent, er det å få bekreftet sin etniske identitet av stor betydning for å kunne utvikle et godt selvbilde og bli bekreftet som menneske.

Hva kan være greit å vite noe om:

Her følger litt bakgrunnsinformasjon og noen generelle trekk i samisk kultur. Det er greit å huske på at den samiske befolkningen er like mangfoldig som den norske.

Historisk forståelse

Norske myndigheter førte i rundt 100 år en målrettet fornorskningsspolitikk for at samer, frivillig eller med tvang, skulle legge bort egen kultur og språk, og bli norske.

Fornorskningsspolitikken er offisielt avsluttet, men konsekvensene av den lever videre. Mange med samisk identitet har mistet sitt språk og er norsktalende. Andre konsekvenser er mindreverdigfølelse og skam, samt lavere tillit til offentlige instanser. Følgene for majoritetsbefolkningen er et lavt kunnskapsnivå om det samiske.

Språk

I Norge er det tre offisielle samiske språk: sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk. Alle står på Unescos liste over utrydningstruede språk. Språk er både en viktig kulturbærer og identitetsmarkør, og språkopplæring til barn står sentralt i den samiske revitaliseringen. Samiske barn har rett til språkopplæring i skolen, og fosterforeldre kan på ulike måter bidra med eksponering for språket hjemme.

Familiestruktur

Slekta og storfamilien har vært og er fremdeles viktige i oppdragelsen av barn. Samisk barneoppdragelse foregår ofte i et fler-foreldre-system, slik at barn kan ha flere nære omsorgspersoner utover foreldrene.

Som i det norske samfunnet, har barnehage og skole også overtatt mye av ansvaret for barns oppvekst i det samiske samfunnet. Men parallelt med moderne ordninger, følger mange foreldre samtidig tradisjonell praksis og deler ansvaret med storfamilien.

Barneoppdragelse

Samisk barneoppdragelse er ment å være en balanse mellom å gi barnet frihet til å prøve selv, samtidig som det får mye kjærlighet og nærhet fra omsorgspersonene. Generelt er det færre rutiner og regler, og barn oppmuntres til selvstendighet og får tidlig ansvar. Læring skjer også ved direkte veiledning, men oftest på indirekte vis, hvor barn får rom til å prøve og feile og gjøre egne erfaringer – under oppsyn av voksne.

Kommunikasjonsstil

Samisk kommunikasjonsform er i større grad enn den norske preget av en indirekte og billedlig måte å snakke på. Man sirkler seg inn til hva saken gjelder og kan antyde, istedenfor å gå rett på

sak. Ved uenighet vil folk gjerne unngå direkte konfrontasjon. Tausket kan være et budskap om at man er uenig, altså det motsatte av «den som tier samtykker».

Kommunikasjon skjer ikke bare verbalt. For eksempel kan det være mer naturlig å gi ros eller anerkjennelse gjennom et smil, et blick eller berøring på skuldra.

Hva kan fosterforeldre gjøre

Barns omsorgspersoner er viktige rollemodeller for dem.

Vær bevisst egne holdninger på hvordan du møter det samiske

- La den samiske kulturen komme til syne i hjemmet. Det er en måte å anerkjenne barnets opprinnelse på.
- Vær nysgjerrig og prøv å forstå fra samisk synsvinkel
- Finn naturlige måter for deg å vise hva du setter pris på ved samisk kultur

Til samiske fosterforeldre: Overnevnte vil nok være ting som for deg er en naturlig del av livet, som du allerede gjør og er klar over.

Lær deg litt samisk

- At du ønsker å lære deg litt samisk, er et signal til barnet om at du verdsetter dets morsmål, og det kan virke motiverende for barnets språklæring.

Til samiske fosterforeldre: Når det gjelder språk, er det jo mange samer som ikke er samisk-talende. Hvis du er en av dem og ønsker å ta språket tilbake, vil dette også være positivt for barnet.

Respektfull interesse og nysgjerrighet for å lære om barnets kultur

- Start gjerne med å lære om temaer eller aktiviteter som vekker din nysgjerrighet
- Vi har alle stereotypiske oppfatninger og fordommer. Hva bør du være oppmerksom på av myter du har hørt om samer og egne ubevisste fordommer?

Til samiske fosterforeldre: Selv om du har samisk kulturbakgrunn som barnet, vil en respektfull utforskning av tradisjoner og praksiser i barnets familie/slekt være av betydning. Som tidligere nevnt er det kulturelle forskjeller innenfor samme kultur.

Søk støtte

Du trenger ikke stå alene om det kulturelle ansvaret:

- Prøv og finn frem til andre samiske familier, samiske ressurspersoner eller arenaer for samisk språk og kultur i lokalmiljøet.
- Samiske språk- og kultursentre er fine møteplasser, her kan man få kontakt med andre samiske barn og familier, og bli del av et samisk fellesskap.
- Barnevernet har et ansvar for å støtte fosterforeldre i å ivareta barnets kulturelle rettigheter. Å lage en kulturell støtteplan er et godt verktøy for at barnet skal kunne vokse opp med sin samiske identitet.

Tips til lesing

- Bjerklund, M. (2022). *Samiske barn forteller*.
<https://www.telemarksforsking.no/samiske-barn-forteller/>
- Nergård, V. (2011). *Fler-foreldre-systemet i samisk barneoppdragelse*.
<https://www.idunn.no/doi/pdf/10.18261/ISSN1504-2987-2011-01-04>
- Norsk Fosterhjemsforening (2024): *Et hjem, to kulturer. Et kunnskapsgrunnlag om hva som kan støtte og hindre ivaretagelsen av rettigheter til samiske barn i fosterhjem*.
<https://www.fosterhjemsforening.no/wp-content/uploads/2024/03/Et-hjem-to-kulturer-Norsk-Fosterhjemsforening-ferdig-rapport.pdf>

Filmer

- Familieråd i samisk kontekst <https://www.youtube.com/watch?v=lyln0-WO7g8>
- NRK TV, kategori «samisk» <https://tv.nrk.no/programmer/samisk>

Andre ressurser

- Reinfakta – informasjonsside om reindrift <https://reinfakta.no/>
- Samisk bibliotekjeneste. Liste over samisk barne- og ungdomslitteratur
<https://samiskbibliotekjeneste.tromsfylke.no/forside/lister-samisk-barne-og-ungdomslitteratur/>
- Samiske veivisere <https://samiskeveivisere.no/>
- Samiskmyteknuser <https://samiskmyteknuser.no/>
- Samehets – veileder for de som har opplevd hets på bakgrunn av samisk etnisitet
<https://samehets.no/>
- Samiske språk og kultursentre (se egen liste)

Verktøy

- Familiekart <https://nasakfamiliekart.no/>
- Årshjulet <https://www.bufdir.no/nasak/aarshjulet>
- Kulturell støtteplan
<https://static1.squarespace.com/static/5f3a6224e8f50270c65c63f4/t/5f5cf35388ce6e3f575b6280/1599927123971/Kulturell+st%C3%B8tteplan.pdf>

Språk:

- Språk-app Saemesth! - snakk samisk te' mæ! (nord-, lule-, sør-, enare- og skoltesamisk)
https://ovttas.no/nb/digitala-resursa_saemesth
- Sørsamisk språk-app Gielese (App Store)
- Samisk lommeparlør, hverdagslige ord og fraser på nordsamisk, lulesamisk og sørsamisk <https://sametinget.no/sprak/nyttige-ressurser/samisk-lommeparlor/>
- New Amigos språkspill
- Neurotölge translate (oversetter norsk – samisk / samisk – norsk) <https://translate.ut.ee/>